

A TÁRSADALMI ÉLET VEZETÉSÉNEK TÖKÉLETESÍTÉSE

A szocializmus jelenlegi fejlődése, az a gazdag és sokrétű tapasztalat, amely hazánkban az új társadalmi rendszer győzelme során felhalmozódott, felszínre hozott számos meghatározó jellegzetességet. Ezek közé sorolhatjuk azt a szükségletet, hogy dinamizálni kell a gazdasági, társadalmi fejlődést és tökéletesíteni kell az állami élet vezetését, a társadalmi tevékenység és a társadalmi viszonyok minden formáját.

A társadalmi viszonyok tudatos, rendszeres tökéletesítése, a gazdasági-társadalmi, politikai-ideológiai és művelődési élet vezetésének jobbá tétele olyan szükséglet, amelyet az új rendszer építésének belső törvényei, a szocializmus és kommunizmus megteremtésének humanista célkitűzései, a tudományos-műszaki forradalom megfogalmazta és megkövetelte megújulási és korszerűsítési igények határoznak meg. A X. pártkongresszus eleget tett ennek a sokoldalú követelménynek, elméletileg általánosította az utóbbi négy évben felhalmozódott tapasztalatokat és kidolgozta a romániai szocialista társadalom gazdasági, társadalmi-politikai, kulturális-ideológiai fejlődésének irányvonalát.

A társadalmi élet vezetésének szükségszerű tökéletesítését meghatározó egyik tényező a szocialista társadalom dinamizmusának sajátosságából fakad, amely dinamizmus a társadalmi haladás mennyiségi és minőségi oldalainak új dialektikáját fejezi ki.

Egy időben a marxista irodalomban az a vélemény terjedt el, hogy a forradalom és az új gazdasági viszonyok kiépítése a mennyiségnek minőségbe való átmenetét fejezi ki, a szocializmus gazdasági alapjának későbbi felépítése pedig főleg a minőségnek mennyiségbe való átmenetét illusztrálja elméletileg. A hazánkban és a többi szocialista országban a szocialista viszonyoknak városon és falun való győzelme után, valamint az egységes szocialista gazdaság felépítésének körülményei között kialakult folyamatok bonyolultsága azonban azt igazolja, hogy — főleg a jelenlegi szakaszban — a szocialista társadalom dinamizmusa állandó jelleggel mind mennyiségi, mind minőségi vonatkozásban megnyilvánult.

Már a termelési viszonyok fejlődésének elemzéséből levonhatjuk ezt a következtetést. Amikor Marx kidolgozta a „termelőerő” fogalmát, nemcsak bizonyos eszközökre gondolt, amelyek lehetővé teszik kisebb vagy nagyobb mennyiségben bizonyos tárgyak termelését, hanem heterogén elemek közötti viszonyok egész rendszerére, amely nem az alkotóelemek egyszerű addicionálása, egymáshoz adása. E. Balibar, a marxizmus strukturalista szövegmagyarázója ebből kiindulva egyenesen úgy vélte, hogy nem helyes a termelőerők fejlődéséről beszélni, a Marx használta „szint” vagy „fejlődési fok” kifeje-

zése pedig a termelőerőkre vonatkoztatva az akkor uralkodó evolucionista nézeteknek tett engedmény volna. E felfogás szerint a termelőerők mint társadalmi kapcsolatok elért, megszerzett erők, a megelőző felhalmozott tevékenység termékei, és az egész emberi történelem folytonosságának az alapját jelentik. Nem csatlakozhatunk e nézetekhez, de el kell ismernünk, hogy Balibar túlzó felfogására valamilyen módon magyarázatot ad az az egyoldalú kvantitatív értelmezés, amellyel gyakran a termelőerők fejlődését megközelítik. A termelőerők jelenkori fejlődése, a tudományos-műszaki forradalom is főleg a termelőerők fejlődése szintjén és fokán jelentkező mély mennyiségi átalakulások felé fordítja a figyelmet.

Ezzel kapcsolatban legalább két vonatkozást szeretnénk kiemelni, mint lényegeset a termelőerők fejlődésében hazánkban a jelenlegi szakaszban.

Az első vonatkozás az ún. csúcstechnikára vonatkozik — ilyen például az elektronika —, amely a mai feltételek között néha sokkal nagyobb mértékben kifejti a termelőerők magasabbrendűségét, mint a termelés összvolumene. Eppen ezért a X. pártkongresszusnak az 1871—1975-ös ötéves tervre vonatkozó irányelvei ipari fejlődésünk egyik alapvető vonásaként emelik ki, hogy hangsúlyozottan növekednek egyes modern, a jelenkori műszaki-tudományos haladással szoros kapcsolatban álló ágak, nő a tudomány szerepe a termelőerőkön belül. „Ami azonban — mutatott rá Ion Gheorghe Maurer elvtárs a X. pártkongresszuson az ötéves tervre vonatkozó jelentésében — az elkövetkező időszakban elsősorban jellemzi ezen ágazatok és egész gazdaságunk fejlődését, az nem annyira a mennyiségi növekedés, mint inkább a minőségi változás, ami legnyilvánvalóbban a szerkezet javulásában mutatkozik meg, abban, hogy valamennyi iparágban elsődlegesen azokat a részlegeket fejlesztjük, amelyek szorosan kapcsolódnak a jelenkori műszaki-tudományos haladás-hoz, mert így biztosítható az anyagi erőforrások és a munkaerő műszaki kapacitásának magasfokú hasznosítása, a társadalmi munka termelékenységének növekedése.“

A második vonatkozás: nagy fontosságot tulajdonítunk a tanügynek, főleg a műszaki és gazdasági oktatásnak, figyelembe véve az intellektuális tényező növekvő szerepét az anyagi termelésben. A termelőerők mindkét, lényegében kvalitatív aspektusa az irányelvekben megjelölt alapvető célkitűzések megvalósításának irányában hat: hozzájárul a korszerű, dinamikus, hatékony szocialista gazdaság létrehozásához.

Az ilyen célok megvalósítása maga után von minőségi módosításokat is a gazdasági viszonyokban és a munka társadalmi megszervezésében, a tervszerűsítésben, ügyigazgatásban, ellenőrzésben, egyszóval a vezetésben, avégett, hogy az irányítás egyre inkább megfeleljen a társadalmi gyakorlat új szükségleteinek. A különböző gazdasági ágazatok, vállalatok közötti, valamint minden egyes vállalatban belüli bonyolult viszonyok megszervezése új kérdéseket vet fel, állandóan megköveteli az ésszerűsítést, az optimális feltételek megteremtését, az alkotó és újító munkát. Ezeknek a viszonyoknak a tökéletesítése túllépi a gazdaság szigorú kereteit, megköveteli az osztályok és társadalmi csoportok közötti kapcsolatoknak, az intézményi, politikai és jogi viszonyoknak, a nemzetiségi, családi viszonyoknak a fejlődését.

A szocialista építés egyik legjellegzetesebb tendenciája a jelenlegi szakaszban Romániában a társadalmi rendszert alkotó különböző részlegek és viszonyok közötti egység és összhang növekedése. A gazdasági tevékenység például szükségképpen megköveteli a tömegek politikai öntudatának fejlődését, a szocialista demokrácia szélesedését, a felelősség-tudat és kezdeményező szellem fokozódását, olyan hajlékony intézményi keretet igényel, amely lehetővé teszi minden dolgozó ember alkotóképességének magasabb fokú kibontakozását. Az elosztás szocialista elveinek következe-

tes alkalmazása feltételezi az erkölcsi tudat fejlődését, a méltányosság és igazságosság szellemének érvényesülését, és ugyanakkor hozzájárul mindezek fejlesztéséhez.

A fejlett szocialista társadalom meghatározó, jellemző vonásának, a társadalmi rendszer összetartó erejének és egységének magasabb szintre emelése — miként Nicolae Ceaușescu elvtárs a X. pártkongresszuson jellemezte — biztosítja a rendszer stabilitását és egyben megújodási készségét. Eppen ez a szocialista társadalmi életünk dinamizmusát jellemző alapvető tendencia, amely lehetővé teszi, hogy a társadalmi berendezkedés a maga egészében és az őt alkotó részrendszerek is a legjobb feltételek között tölthessék be funkciójukat.

Ebben a távlatban a szocialista társadalom humanizmusa, a társadalmi viszonyoknak valóban emberi kapcsolatokká való alakulása nem kívülről jövő eszmény, amely felé törekednie kell a társadalomnak, hanem a rendszer belső szükségletéből, hatékonyságának követelményeiből fakad.

A társadalmi dinamizmus olyan vonása, mint a bonyolultság, a növekvő stabilitás és egység felé irányulás, a funkcionalitás és hatékonyság magasabb szintre emelése, nyilván összeegyeztethetetlen az automatikus, spontán fejlődéssel. Ezek a tendenciák állandó erőfeszítéseket követelnek a koncepció és a koordinálás, az információs rendszer tökéletesítése tekintetében, valamint arra vonatkozóan, hogy biztosítsák az ügy ismeretében történő döntést, amely a szükségleteket ne statikusan, hanem a maguk mozgásában tükrözze. Ebből következik a szubjektív tényező szerepének kiszélesítése, a kommunista párt vezető szerepe növekedésének objektív szükséglete, valamint annak a jelentősége, hogy a szocializmus és kommunizmus építése végett sokrétűen tökéletesíteni kell a társadalmi élet vezetését.

Marx és Engels úgy fogta fel a szocialista és kommunista társadalmat, mint amely „felforgatja valamennyi eddigi termelési és érintkezési viszony alapzatát és első ízben kezeli az összes természetadta előfeltételeket tudatosan az eddigi emberek teremtményeként, lehántja róluk a természetadta jellegüket és aláveti őket az egyesült egyének hatalmának“ (Német ideológia. Művei. III. 1960. 66), olyan rendszernek, amelyben „a társult termelők ésszerűen szabályozzák, közös ellenőrzésük alá vetik a természettel való anyagcseréjüket, ahelyett, hogy az mint vak hatalom uralkodna rajtuk; ezt az anyagcserét a legkisebb erő felhasználásával, az emberi természethez legméltóbb és ennek legmegfelelőbb feltételek mellett hajtják végre“ (Marx: A tőke. III. 1961. 786), olyan társadalomnak, amelyben „az egyének minden irányú fejlődésével a termelőerők is növekedtek és a kollektív gazdaság minden forrása bővebben buzog“ (Marx: A gótai program kritikája. Marx—Engels: Válogatott művek. II. 1963. 15).

Ezekben az idézetekben megtaláljuk vázlatosan azoknak a nagy problémáknak egy részét, amelyek a munkásosztály és pártja előtt állnak az új, a régítől gyökeresen különböző társadalom hosszas építésének szakaszában. A munkásosztály egy egész történelmi korszakon át arra hivatott, hogy állandóan fejlessze a termelőerőket, biztosítsa a tömegek magas anyagi és művelődési életszínvonalát szolgáló eszközt: a társadalmi munka egyre magasabb termelékenységét, tökéletesítse a termelési viszonyokat, az összes társadalmi viszonyokat, a társadalmi és szociológiai feltételek dinamizmusával, a szocialista társadalom belső struktúrájában rejlő kiapadhatatlan tartalékok mozgásba hozásával egy ütemben javítsa a szervezés és vezetés formáit.

Lenin kiindulópontul felhasználta Marxnak és Engelsnek a szocialista társadalomra vonatkozó elméleti vázlattevét, tovább fejlesztette és konkretizálta azt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom megnyitotta új történelmi szakaszban, kiemelte, hogy a munkásosztálynak — miután megragadta a politikai hatalmat — be kell bizonyítania: „a szocializmus gigászi erőket rejt magában, s hogy az emberiség most fejlődésének új szakaszába lépett, mely a legfényesebb lehetőségeket hozza magával“ (Inkább kevesebbet, de jobban. Válogatott Művek II. 1949. 1026). Lenin előre látta a győztes szocializmus valóságát, s megállapította: „...most módot kapunk arra, ami ritkán fordul elő a történelemben, hogy megállapítsuk azokat a határidőket, melyek a gyökeres szociális változások végrehajtásához szükségesek, és most világosan látjuk, hogy mit lehet megcsinálni öt év alatt és mihez kell sokkal hosszabb idő“ (Hogyan szervezzük át a Munkás- és Paraszt-Ellenőrzést? I. m. 1011—1012). Végül Lenin kiemelte a kommunista párt és a szocialista állam feltétlen kötelességét, azt, hogy „figyelmüket teljesen a munka megszervezésére s a munkaminőség rendszeres és állandó emelésére összpontosítsák, amire a munkás-paraszt hatalomnak... oly nagy szüksége van“.

A gyakorlat igazolta, hogy az állami, társadalmi, gazdasági, politikai tevékenység az egész élet tudományosan megalapozott tudatos, tervszerű irányítása és e vezetés állandó tökéletesítése — a társadalom gazdasági alapjában és felépítményében bekövetkezett változásoknak megfelelően — objektív szükségszerűség, törvényszerű a szocializmus és kommunizmus építésében.

A társadalmi élet vezetésének tökéletesítése tehát a szocialista forradalom és a szocialista építés teremtette gyökeresen új feltételek között a szocialista társadalom dialektikájának, a társadalmi determinizmusnak lényeges, szintetikus kategóriája. Ez a kategória kifejezi egyrészt a szocialista társadalom megcsontosodástól mentes és állandó fejlődésben levő gazdasági-társadalmi és politikai szerkezetéből eredő szükségleteket, másrészt azt, hogy a szubjektív tényező — mindenekelőtt a kommunista párt, az egész társadalom vezetőereje — megérti és megvalósítja ezeket az objektív szükségleteket.

A X. pártkongresszus alaposan elemezte országunk fejlődésének jelenlegi szakaszát, az objektív társadalmi követelményeket és a társadalomban megjelent szubjektív lehetőségeket, magasabb szinten folytatta a IX. kongresszus megvonta általános vonalat, megjelölte az állam, a központi és helyi állami szervek általános tevékenységének, a tömegekkel kiépített kapcsolatok erősítésének, az egész nép társadalmi vezetésben való részvételét biztosítani hivatott szocialista demokrácia elmélyítésének konkrét irányát és feladatait.

Pártunk abból a marxi—lenini elvből indul ki, hogy a szocialista társadalom felépítése a tömegek tudatos műve, a saját sorsát szabadon formáló egész nép alkotó gondolkodásának és tevékenységének a gyümölcse. A szocialista és kommunista építés egyik elsőrendű posztulátuma: meg kell teremteni minden feltételt a dolgozók számára avégett, hogy részt vegyenek a közügyek intézésében, hallassák szavukat a társadalmi fejlődést érintő minden kérdésben. Miként a X. kongresszus dokumentumai rámutatnak, pártunk egyik alapvető feladatának tartja teljesíteni történelmi hivatását, azt, hogy szervezze és közvetlenül vezesse az új társadalmi rendszer sokoldalú elmélyülésének és tökéletesedésének folyamatát, hogy fejlesszen mindent, ami új és haladó a gondolkodásban és a társadalmi alkotásban, hogy szakadatlanul szélesítse a szocialista demokráciát.

Pártunk egységes és széles perspektívájú politikája azt célozza, hogy állandóan biztosítsa a termelőerők és termelési viszonyok összhangját, hogy szakadatlá-

nul tökéletesítse a gazdaság, az állam, az oktatás, a művelődés, az egész közelet szervezésének és vezetésének formáit.

A IX. kongresszus után pártunk Országos Konferenciája (1967) sokoldalú tanulmányozás alapján és a széles néptömegek véleményének meghallgatásával, valamint az előzetes tapasztalatokat felhasználva, egész sor szervezeti és törvényes intézkedést fogantatott, amelyek azt szolgálták, hogy a gazdaság, a vállalatok tervezési és vezetési rendszerének megjavításával, az igazgatósági bizottságok létrehozásával, a dolgozók közgyűléseinek intézményesítésével hozzájáruljanak az állam gazdasági szervező funkciójának tökéletesítéséhez. Megjavították az anyagi érdekelttség és a munka utáni javadalmazás rendszerét, ami lényegesen hozzájárul a dolgozók alkotó energiájának és készségének ösztönzéséhez. Az állami vezetésnek, a helyi gazdasági és közigazgatási egységeknek a tömegekhez való közeledése tekintetében pozitív eredménnyel járt a közigazgatási-területi megszerzésre, a néptanácsok létrehozására vonatkozó törvény, ez utóbbi jelentősen megnövelte a helyi szervek hatáskörét és felelősségét. Az oktatásra vonatkozó új törvény — sokoldalúan fejlett szocialista társadalmunk jelenlegi és jövőbeni követelményeinek megfelelően — mind mennyiségi, mind minőségi szempontból erőteljes lendületet adott a társadalmi tevékenység e fontos szektorának. Társadalmi rendszerünk állami és jogrendjének tökéletesedéséhez nagymértékben hozzájárult az új alkotmány, a büntetőtörvénykönyv és perrendtartás; ki fogják dolgozni a munka- és családtörvénykönyvet, a polgári törvénykönyvet és más törvényeket, amelyek arra hivatottak, hogy kifejezzék országunk új gazdasági és társadalmi, politikai valóságát, megszilárdítsák szocialista rendszerünket, növeljék a nép forradalmi vívmányainak védelmi erejét, elmélyítsék és szélesítsék a szocialista demokráciát.

Pártunk e tevékenységével életre kelti a szocializmus — e leghaladóbb és leghitelesebben demokratikus rendszer — egyik vezérlő elvét, s ugyanakkor eleget tesz azoknak a követelményeknek, amelyek a modern társadalom tudományos vezetésének koncepciójából fakadnak.

Lenin előre látta, milyen igényeket kell kielégítenie a sokoldalúan fejlett szocialista társadalomnak avégett, hogy teljes egészében bebizonyítsa magasabbrendűségét, a tökéletes rendhez viszonyítva. Hangsúlyozta annak szükségességét, hogy a társadalmi élet megszervezésének és vezetésének tevékenységében el kell sajátítani és alkalmazni kell a modern tudományos ismereteket. Lenin feladatul jelölte meg: „Tanulni, s aztán ügyelni arra, hogy tudásunk ne maradjon holt betű, vagy divatos frázis (ami bizony nálunk, minek tagadnók, igen gyakran előfordul), hogy a tudás valóban hússá és vérré váljék bennünk, hogy valóban és igazán mindennapi életünk alkotórészévé legyen“ (i. m. 1017). A jelenkori szocialista társadalomban, amelynek szerkezete és funkciói rendkívül változatosak, az élet és az állami, gazdasági, társadalmi-politikai és kulturális-nevelő tevékenység egységes és tervszerű vezetése nagy erőfeszítést követel arra vonatkozólag, hogy tudományosan megismerjük a társadalmi valóság minden dimenziójának jelentőségét, nyomon kövessük azok fejlődési ütemét és irányát, előrevetítsük a jövő optimális fejlődési útját.

A tökéletesítés fogalma kifejezi azt az élő, kommunikatív kapcsolatot, amelyet biztosítani kell egyrészt a társadalmi konkrétum — a társadalmi élet gyakorlata, amelyen belül állandóan új jelenségek, tények, kezdeményezések, tevékenységi formák jelennek meg —, másrészt a szervezés és vezetés tudományos elvei és módszerei között. A tökéletesítés kezdeményezést jelent a lappangó vagy menet közben felszínre kerülő fejlődési lehetőségek racionális, legjobb, tehát gazdaságos és ope-

ratív érvényesítésére, továbbá maximális hatékonyságot a társadalmi-emberi tevékenység minden aktivitás-típusában. Mindez azt eredményezi, hogy jelentősen megnő a társadalom- és humántudományok szerepe az új társadalmi jelenségek és folyamatok kutatásában, a szociális tevékenység és a társadalmi viszonyok tökéletesítési módozatainak feltárásában.

Pártunk mind elméleti, ideológiai és politikai, mind pedig a gyakorlati tevékenység síkján, a szocialista építés minden szektorában támogatja az új utakat nyitó alkotó bátorságot, visszaveri a rutint és a konzervativizmust, növeli az igényességet az elfogadott döntések minősége és hatékonysága iránt a társadalmi élet vezetésének legkülönbözőbb fokán.

Az egyre bonyolultabb társadalmi folyamatok és jelenségek irányítása, az előreláthatóan pozitív következményekkel járó döntések hozása megköveteli — az információk és az ismeretek rendkívüli sokaságának és változatosságának feltételei között — a sokoldalú látásmódot, a hozzáértést, amelyet csak magas szakmai képesítésű és tapasztalt személyekből álló kollektíva tud biztosítani. A pártunk által következetesen alkalmazott gyakorlat, a szakemberek széles körű konzultálásának a módszere azt szolgálja, hogy megtalálják a leghatékonyabb megoldásokat az állami, a gazdasági és a társadalmi élet döntő fontosságú szektoraiban. Jelenlegi szakasz egyik jellemző vonása az is, hogy egyre inkább nő az alapegységek és a helyi vezetőszervek illetékessége és autonómiája a tevékenységük jobb menetét érintő határozatokban. Ezzel következetesebben megvalósulnak a demokratikus centralizmus elvei, mindez ösztönzi a kezdeményezést és a saját felelősséget.

Az állami és társadalmi élet, a társadalmi viszonyok irányításának tökéletesítése mozgásba hoz olyan pozitív társadalomlélektani tényezőket, mint az együttműködés és versengés szelleme, a munkalendület, az alkotó bíráló és önbírálat kibontakozásához szükséges légkör, a maradi bürokratikus mentalitással és gyakorlattal, a tehetetlenséggel, a hibákkal és a szocialista viszonyok normáinak lábbal tiprásával szembeni kérlelhetetlenség szelleme.

Pártunk az állami, társadalmi és közélet minden szintjének és láncszemének tökéletesítéséért tevékenykedik. Ebben a bonyolult és hosszantartó munkában lényegbe vágó fontosságot tulajdonít az emberi tényezőknek, a kádereknek, azok magas politikai és szakmai illetékességének, kezdeményező és újító szellemének, igényességének, társadalmi felelősségtudatának, erkölcsi arculatának. Széleskörű tevékenység folyik azért, hogy a párt és az állam aktivistái elsajátítsák a vezetés tudományát és művészetét, tökéletesítsék munkastílusukat és módszereiket, hogy a szocializmus, a hazaszeretet és a szocialista nemzetköziség iránti odaadás szellemében neveljék őket.